

Pirkkalan koulujen historiaa

Taustaa

Pirkkala oli laaja, hajanainen pitjä kristinuskon saavuttaessa nämä seudut 1200 -luvun tienoilla. Vähitellen väkimäärä kasvoi, kun maata ruvettiin viljelemään ja metsästäjä - keräilijät siirtyivät pohjoisemmaksi. Kristinuskon syrjäytti vähitellen muinaisuskon, vaikka kansan keskuudessa uskomukset elivät vielä vahvoina.

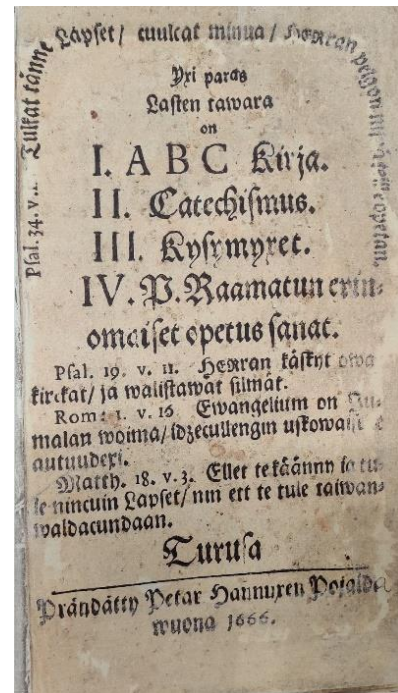
Kristinuskon tulon myötä ympäri Suomea perustettiin seurakuntia ja rakennettiin kirkkoja. Kristinuskon juurtumiselle tavallisen kansan keskuuteen oli tärkeää, että ihmiset tutustuivat kristillisiin teksteihin. Lukemaan opetteleminen eli sisälukutaito suomen kielellä oli siksi keskeistä. Kirkon järjestämällä lukukinkereillä opeteltiin lukemisen alkeita. (Kaupunkien yksityiskouluissa opetettiin ruotsiksi. Ruotsi oli ns. sivistyneistön kieli)

Lasten opettaminen oli vanhastaan ollut vanhempien velvollisuus. Näin oli säädetty kirkkolaissa vuonna 1686. Kaikilta avioliittoon aikovilta edellytettiin kuitenkin katekismuksen osaamista. Tämän vuoksi opetus oli tarpeen. Jo vuonna 1666 Piispa Juhana Gezelius vanhempi kehotti palkkaamaan kiertäviä opettajia. Hän kirjoitti kierokoulujen tarpeisiin aapisen ”Yxi paras lasten tawara”. Se oli käytössä vielä 1800-luvun lopulla maaseudun syrjäkulmilla. Aleksis Kiven kirjassa Seitsemän veljestä kuvataan lukkarinkoulua, jossa opetusta takoo veljesten päähän niin lukkari kuin hänen 8 -vuotias tyttärensäkin.

Opetus järjestettiin talojen pirteissä ja opetuksen laatu ja pituus vaihteli. Usein oppia taottiin päähän kepillä ja tukistamalla.

- Eusivu Gezeliuksen kirjasta vuodelta 1666. Kirja oli käytössä 1800-luvulle asti.

Lähdelinkki koko kirjaan: <https://urly.fi/2OuM>

Suomen suuriruhtinaskunta (1809-1917) kuului Venäjän keisarikuntaan.

Aleksanteri II oli hallitsijana uudistusmielinen ja antoi asetuksen kansakoulujen perustamiseksi vuonna 1858. Koulujen perustamista vauhditti seurakunnan ja kunnan hallinnollinen ero vuonna 1865. Enää ei pidetty riittävänä sitä opetusta, jota lukkarin – ja kierokouluissa sekä pyhäkouluissa tarjottiin. Nälkävuodet hidastivat koulujen perustamista maaseudulla. Monet perheet olivat riippuvaisia lasten avusta maalaistalon töissä, eikä koulunkäyntiä pidetty aina kovin tarpeellisena.

Vuonna 1866 luodun kansakoulun ”isä” oli Uno Gygnaeus. Hän otti oppia muualta Euroopasta ja erityisesti Sveitsistä. Hänen tukena oli iso joukko ajan oppineita ja tavallisia ihmisiä. He uskoivat suomen kielellä tapahtuvaan opetukseen, joka olisi kaikkien saavutettavissa asuinpaikasta riippumatta. Aiemmin opetus keskittyi kaupunkikouluihin ja oli ruotsinkielistä. Vuonna 1867 perustettiin Jyväskylään kansakoulun opettajia valmistava seminaari. Gygnaeuksen aloitteesta. Seminaarista valmistuneet opettajat kouluttivat alkuvuosina kouluillaan alakoulun opettajia apuopettajamenetelmällä. Yksityinen alkuopettajaseminaari perustettiin vuonna 1890 Hämeenlinnaan.

Kansakoulun oppiaineisiin kuului uskonto, äidinkieli, historia, maantieto, luonnontieto, laskento, voimistelu ja käsityö. Valtio tuki koulua, jos luokassa oli enintään 60 oppilasta yhtä opettajaa kohden. Maaseudun

kansakoulua kutsuttiin ylemmäksi kansakouluksi. Alakansakoulu oli alkeisopetusta. **Matkat kouluihin olivat monelle pitkät ja siksi kaikki lapset eivät päässeet kouluihin vaan jäivät kierokoulujen opetuksen varaan.**

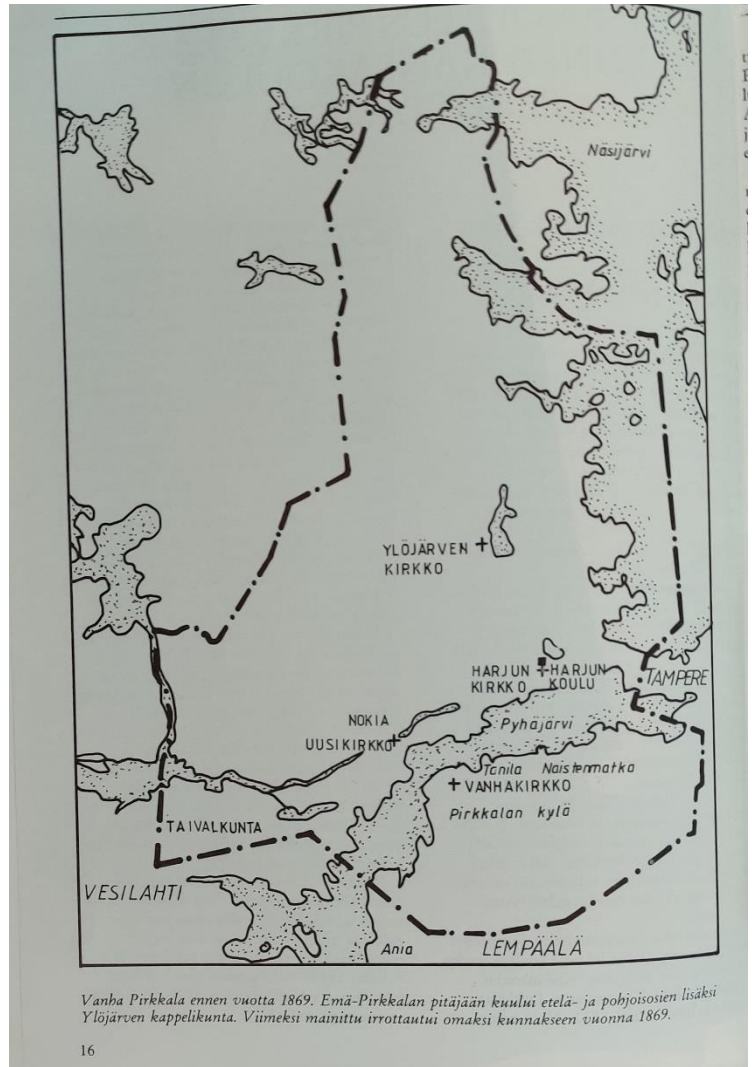
Ennen kansakoulua oli Pirkkalassa jo yksityisiä kouluja. Ahlmanin pitäjäkoulut toimivat alueella maaseudun rahvaan lapsille lahjoitusvaroin. Koulu kesti joitakin viikkoja kerrallaan ja kiersi eli puolilla kuntaa. Yksi koulualue oli Pirkkala, Sionkylä, Sorkkala, Tanila, Naistenmatka ja Nuoliala.

Alkuopetus kiertokouluissa

Vaikka kansakouluja vähitellen perustettiin, jäi **alkuopetus maaseudulla edelleen seurakuntien vastuulle. Alkuopetus tapahtui kiertokouluissa** ja sen päämäärä oli opettaa lukemisen alkeet ja kristinopin alkeet. Kiertokoulu viipyi kylässä 8-10 viikkoa ja tunnit pidettiin väentuviassa, sillä koulurakennuksia ei vielä ollut. Ulkoluku oli keskeinen opetustapa. Opettajilla ei ollut koulutusta ja opetuksen taso oli usein huono. Ruumiillinen kuritus oli sallittua. Opettajalle ei maksettu juurikaan palkkaa. Hän sai asunnon ja ruuan opetuspaikalta.

Pirkkalassa emäseurakunta oli jaettu kahteen opetuspiiriin. Toinen oli Pyhäjärven pohjoispuolella (nykyinen Nokia ja osa Tampereä), toinen eteläpuolella (nykyinen Pirkkala) Eteläpuolella oli Nuolialan, Tanilan, ja Pirkkalankylän koulupiirit. Koulu alkoi 1.9. ja sinne kutsuttiin kaikki 7 -vuotiaat lapset. Kiertokoululaisten ikä vaihteli 5-16 v. välillä. Köyhiä lapsia tuettiin avustuksilla.

- Vanha **Pirkkalan kartta vuodelta 1869**. Pirkkalaan kuului silloin nykyinen Nokia, Ylöjärvi ja osa nykyistä Tampereä. Ylöjärvi erkani Pirkkalasta vuonna 1895. (Kuva kirjasta Pirkkalan koulun sata vuotta 1987)

Sisäluvun ja kristinopin lisäksi oli luvunlaskua ja laulua, useimmiten virsien veisausta. Koulusta oli paljon poissaoloja sadonkorjuun aikaan syksyllä ja kylvötöiden aikaan keväällä. Osa oppilaista lopetti kierokoulun kesken vuoden.

1800-luvun lopulla laajennettiin kiertokoulujen opetusainevalikoimaa ja otettiin käyttöön numeroarvostelu. Ulkoluvun sijaan painotettiin tavausta ja sisälukua. Uusia aineita olivat laskento ja kirjoitus. Oppikirjoina käytettiin Lasten Raamattua ja Katekismusta. Koulupäivään sisältyi myös laulua ja leikkiä. Käytös ja tarkkaavaisuus arvioitiin myös numeroin. Poissaolot kirjattiin. **Kiertokouluja toimi yleisen oppivelvollisuuden alkuun asti (1921)** ja niissä kävi paljon oppilaita eri puolilla Pirkkalaa (Pirkkala, Sorkkala, Nuoliala ja Tanila). Kiertokoulu lähenei kansakoulua, kun sitä käytiin joko koko syys- tai kevätlukukaudella

13-20 viikkoa. Kouluissa sai opetusta noin 100 lasta vuosittain. Kaikki lapset eivät menneet alakouluun, koska kävivät kierokoulua.

Pirkkalaan perustetaan Eteläkoulu eli Kirkonkylän koulu

Vanha Kirkonkylän puukoulu on edelleen opetuskäytössä. Se oli Pirkkalan ensimmäinen koulurakennus vuodelta 1887. Perustamisvuoden aikana elettiin Aleksanteri II:n aikaa ja tsaarin vallasta muistuttaa koulun ikkunassa oleva viisisakarainen tähti. Ensimmäinen oppitunti oli Biblian historiaa. Muita oppiaineita olivat laskento, sisäluku, katekismus, laulu, voimistelu ja käsityöt. Opetusta oli 9-12 ja 14-16/17. Myös lauantai oli koulupäivä klo 9-13. Oppilaita oli 14. Koulukirjat eivät olleet ilmaisia, mutta vähävaraisia tuettiin avustuksin.

Koululle oli palkattu Jyväskylän seminaarin käynyt opettaja Roobert Hietanen. Hän sai palkkaa 1100 markkaa vuodessa. Luontaisetuihin kuului ilmainen asunto, navetta, peltoa, ja oikeus laidunaa lehmää niityllä. Koulun toiminnasta vastasi viisihenkinen johtokunta, joka koostui pääasiassa lähialueen isännistä. (Kuntaa nyky muodossaan ei vielä ollut.)

1800-luvun loppupuolella oppilasmäärät koulussa kasvoivat noin 40:een. Aluksi poikia koulutettiin enemmän, mutta vähitellen erot tasaantuivat. Oppitunnit jaettiin alaluokkaan ja yläluokkaan. Koko ikäluokka ei käynyt koulua ja osa lopetti kesken.

Kouluruokaa alettiin tarjota muutamana päivänä viikossa jo vuonna 1917 Etelä koulussa (Kirkonkylän koulu) Vähävaraisille keitto oli ilmaista. Köyhien perheiden lapset saivat myös vaateavustusta.

1898 jokainen kunta oli velvollinen perustamaan kansakouluja. Kiertokoulut toimivat kuitenkin rinnalla.

Kuntajako

1900-luvun alussa Pirkkalan oli jaettu Etelä- ja Pohjois-Pirkkalaan. Silloin Pohjois-Pirkkalaan (eli nykyiseen Nokiaan) kuului myös nykyistä Tamperetta oleva alue Pispalaan asti. Pyhäjärvi erotti kunnan osat toisistaan ja kulku oli hankalaa. Pirkkalan kunta perustettiin nykyisessä muodossa vuonna 1922, kun Pohjois-Pirkkala eli nykyinen Nokia ja Etelä-Pirkkala eli nykyinen Pirkkala erotettiin hallinnollisesti toisistaan.

Uudet koulupiirit ja koulurakennukset

Oppivelvollisuuslaki säädettiin vuonna 1921. Jokaisessa kunnassa tuli olla sekä ala- että yläkoulu ja kummassakin oma opettaja. Lisäksi tuli olla jatkokoulu. Oppivelvollisuusikä oli 7-14 vuotta. Jatkokoulu kesti kaksi vuotta. Oppilasmäärien kasvaessa tarvittiin uusia koulurakennuksia.

Kirkonkylälle valmistui vuonna 1887 aloittaneen koulun lisäksi alakoulurakennus (toinen puurakennus) vuonna 1923 ja kivikoulu 1957. Sotien (1939-1944) jälkeen syntyi paljon lapsia ja uusia koulurakennuksia tarvittiin. Kuntaan oli muuttanut myös evakoita menetetyn Karjalan alueelta.

Nuolialan koulu perustettiin vuonna 1903 Pereen taloon, mutta sai koulurakennuksen vasta vuonna 1919 (Wivi Lönnin suunnittelema puukoulu) Toinen kaksikerroksinen puurakennus aloitti alakouluna vuonna 1923. Uuden alta purettu kivikoulu rakennettiin vuonna 1950. Vuonna 2019 valmistui Nuolialan uusi yhtenäiskoulu.

Anian koulu toimi vuosina 1929-1969. Se lakkautettiin oppilasmäärän vähetessä.

Hyrsingin koulu aloitti vuonna 1916. Nykyään se on osa Kirkonkylän koulua.

Toivion koulu rakennettiin vuonna 1958. Peruskorjaus ja laajennus valmistui vuonna 2012.

Naistenmatkan alueen koulu aloitti Tommylassa v. 1953. Naistenmatkan koulupiiri perustettiin vuonna 1974. Vuonna 1977 valmistui koulurakennus, jota laajennettiin vuonna 1985. Rakennuksessa toimi Suupan

erityiskoulu. Uusi lisärakennus ja peruskorjaus tehtiin vuonna 2008. Nyt koulukeskusta rakennetaan kokonaan uudestaan.

Pirkkalassa kokeiltiin esikoulua ensimmäisenä Suomessa v. 1971-72. Peruskoulujärjestelmään mukaiseen yhtenäiskouluun siirryttiin 1970-luvun alussa.

Suupanniityn koulu eli entinen Pirkkalan yläaste aloitti vuonna 1968 ja sitä laajennettiin vuonna 1974 ja 1981.

Pirkkalan yhteislukio aloitti 1971. Uusi lukiorakennus Silmu valmistui vuonna 2017.

Pääasiallinen lähde: Pirkkalan koulun 100 vuotta, Pirkkalan koulutoimi 1889-1967 (Pirkkalan kunta 1987)

Teksti: Arja Rinneaho 4.10.2022